

Nr 472.

Av herr **Pettersson i Dahl m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.*

En förlängning av den lagstadgade semestern till tre veckor, vilken fråga underställts riksdagens prövning genom Kungl. Maj:ts proposition nr 72, måste självfallet bedömas med hänsyn till reformens verkningar såväl för den enskilde som för samhället i sin helhet.

Såsom framgår av propositionen har arbetstidsutredningen icke ansett det möjligt att mera exakt beräkna de verkningar, som en till tre veckor förlängd semester medför i fråga om minskad produktion och höjda produktionskostnader. För de enskilda företagen kommer en utökning av de anställdas semester självfallet att innebära en kostnadsfördyring per producerad enhet. En längre semester kan i vissa fall förorsaka att driften måste helt upphöra under semestertiden.

Knappast någon torde bestrida önskvärdheten av en ökad ledighet och rekreation. Den ständiga rationaliseringsprocess som pågår inom näringslivet för att bättre utnyttja arbetskraften har lett till ökad arbetstakt och större påfrestningar för den arbetande befolkningen. Å andra sidan har mekaniseringen i många fall också gjort arbetsbördan lättare och minskat behovet av stora kroppsansträngningar. Den ökade levnadsstandard, som produktionsstegringen möjliggjort, och det ökade jäktet i vår tid böra, enligt en allmän mening, motivera en förlängd semesterledighet.

De myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över arbetstidsutredningens förslag, ha genomgående ansett det önskvärt och möjligt att utsträcka den lagstadgade semestern. Däremot ha starkt delade meningar gjort sig gällande i fråga om lämpligheten att genomföra den ifrågasatta reformen redan från den 1 juli i år. I ett stort antal remissyttranden har man ifrågasatt eller yrkat uppskov med reformen, främst med hänsyn till tidsläget och önskvärdheten av att lösa semesterfrågan för alla grupper i ett sammanhang.

Uppenbart är att ett genomförande av semesterreformen i nuvarande arbetskraftssituation vällar mera ogynnsamma återverkningar än i ett mindre ansträngt läge. Bristen på arbetskraft är ytterst kännbar inom de flesta områden av produktionslivet, och en utvidgad semester kommer otvivelaktigt att skapa ökade svårigheter att bemästra läget på arbetsmarknaden. Ytterst begränsade möjligheter föreligga att upprätthålla produktionen genom anställande av semestervikarier. Speciellt om semestrarna liksom hittills skola koncentreras till den korta sommartiden, måste detta medföra

betydande svårigheter att undgå produktionsminskning och en försämrad service för allmänheten. Även om en utvidgad semester bör kunna för-
anleda en något mindre skolkning från arbetet än för närvarande, är det
ovisst om och i vilken omfattning en sådan förbättring verkligen kommer
att uppnås.

Vi nödgas särskilt i ett ansträngt läge göra en avvägning mellan olika
önskemål, som vilja söka in-teckning i en kommande produktionsstegring.
Bland de mera angelägna önskemålen på det sociala området framstår be-
hovet av en förbättrad pensionering. Sedan arbetstidsutredningen avlämnat
sitt betänkande har pensionsutredningen framlagt förslag till allmän pen-
sionsförsäkring. Vi vilja för vår del starkt understryka behovet av en bättre
ordnad pensionsförsäkring för de stora grupper, som nu sakna pensions-
förmåner utöver folkpensionen. Vi äsyfta här särskilt de hundratusentals
mindre företagarna inom jordbruk, handel, hantverk och småindustri samt
deras familjemedlemmar och anställda. En pensionsreform är så angelägen,
att det hade varit önskvärt att den övervägts i samband med önskemålen
om en utvidgad semester.

Det rådande ekonomiska läget samt önskvärdheten av att lösa semester-
frågan under hänsynstagande jämväl till andra sociala reformbehov utgöra
skäl som tala för ett uppskov med semesterreformen. Emellertid måste även
reformens positiva sidor beaktas. Från de anställdas organisationer har man
enhälligt önskat en förlängd semester, oaktat man är medveten om att
ökade semesterförmåner kunna innebära reducerade möjligheter att nå
reella inkomsthöjningar. I valet mellan å ena sidan en större inkomsthöj-
ning och å andra sidan en utökad semester i förening med en något mindre
inkomsthöjning ha dessa grupper deklarerat, att de föredraga det sist-
nämnda alternativet. Denna meningsyttring bör självfallet tillmätas stor
betydelse.

De invändningar mot semesterreformen, som betingas av det rådande
ekonomiska läget, minska i styrka, om reformen — såsom föreslagits av
arbetstidsutredningen och jämväl förordats av departementschefen — ge-
nomföres etappvis. Genom denna mjukare övergång möjliggöres en smidi-
gare anpassning för företagen och skulle den befarade produktionsminsk-
ningen kunna kompenseras genom en eventuellt fortsatt produktivitets-
stegring.

Starka invändningar ha i remissyttrandena gjorts mot tanken att genom-
föra en semesterreform för de anställda utan samband med en lösning av
semesterspörsmålen för de icke-anställda. Eftersom kostnaderna för de
sociala reformerna — det gäller icke minst en utvidgad semester — i sista
hand få bäras av hela folket, framstår det som ett starkt rättvisekrav att
man söker föra en solidarisk socialpolitik. Ur demokratisk synpunkt borde
man eftersträvat att *lösa semesterfrågan för alla folkgrupper i ett samman-
hang.*

Representanter för vårt parti väckte vid 1948 års riksdag motioner, i vilka begärdes en utredning av möjligheterna att ordna vikariefrågan speciellt vid de mindre företagarnas semester. Dessa motioner föranledde icke någon positiv åtgärd. Vid 1950 års riksdag behandlades ett flertal motioner, som alla togo sikte på frågan om förbättrade semestermöjligheter för dem som icke äro löneanställda. I en av dessa motioner yrkades av representanter för bondeförbundet, att frågan om möjligheten att bereda alla svenska medborgare en verklig folksemester skulle göras till föremål för utredning i samband med arbetstidsutredningens då pågående undersökningar rörande utökad semester för arbetstagarna. Riksdagen beslöt i enlighet med vad som hemställts av respektive kamrars allmänna beredningsutskott anhålla, att de väckta motionerna måtte överlämnas till arbetstidsutredningen för att med iakttagande av vad som anförts i andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande närmare utredas.

Av skäl som närmare angivits av socialministern i dennes svar den 29 november på en interpellation av herr Ericsson i Näs har ifrågavarande utredningsuppdrag anförtrotts åt arbetsmarknadsstyrelsen. I interpellationssvaret framhölls även att utredningen skall bedrivas i intim kontakt med de intresseorganisationer, som närmast beröras av utredningen, och att representanter för berörda folkgrupper skola beredas tillfälle att framföra sina synpunkter på frågans lösning.

Vi vilja i detta sammanhang understryka, att det icke ter sig rättvist, att vissa grupper ha en relativt lång semesterledighet, medan företrädesvis de kroppsarbetande grupperna få nöja sig med en semester på två veckor eller mindre och mången gång icke få någon semester alls. En utjämning är här synnerligen angelägen, inte minst för att trygga rekryteringen av arbetskraft till livsviktiga områden av produktionslivet.

Av ovan anförda skäl kunna vi i princip biträda förslaget om semestertidens utökande. För oss är det emellertid en ofrånkomlig gärd av rättvisa att semesterförmåner beredas även andra än anställda samtidigt som nu förevarande semesterreform sättes i kraft. Vi anse därför, att beslutet om förlängd lagstadgad semester bör träda i kraft först vid den tidpunkt, som riksdagen senare kan komma att fastställa i anslutning till beslut om åtgärder, syftande till att underlätta semestermöjligheterna för de mindre företagarna inom jordbruk, fiske, handel, hantverk m. m. samt dessas familjemedlemmar. Pågående utredning om detta spörsmål bör bedrivas så skyndsamt, att förslag i ärendet kan föreläggas höstriksdagen eller senast 1952 års riksdag. För den händelse positivt beslut angående de icke löneanställdas semesterfråga fattas vid en eventuell höstriksdag eller vid nästa års riksdag, böra arbetstagarna få tillgodoräkna sig ökade semesterförmåner från och med den 1 juli 1951.

Vid flera tillfällen har frågan om en precisering av arbetstagarbegreppet varit föremål för riksdagens prövning. Ett särskilt problem erbjuder här-

vidlag de s. k. beroende uppdragstagarna, exempelvis jordbrukare, som med egna hästar verkställa skogskörslor åt bolag eller enskilda. Arbetstagarbegreppet har icke samma innebörd i en rad olika lagar, särskilt på sociallagstiftningens område, och riksdagen har med hänsyn till de olika lagarnas skilda syften icke ansett det möjligt att generellt bedöma, huruvida bärande skäl funnes att utsträcka den socialpolitiska lagstiftningens tillämpning till att även avse de beroende uppdragstagarna. Det synes därför nödvändigt att pröva varje lag för sig.

Då förslag nu förelagts riksdagen till ändring av semesterlagen, innebärande att ökade semesterförmåner beredas de anställda, synes det angeläget att man samtidigt prövar frågan om de beroende uppdragstagarnas rättsliga likställighet i semesterhänseende med de anställda. Visserligen ha de beroende uppdragstagarna i stor utsträckning genom avtal tillförsäkrat sig rätt till semester eller semesterersättning, men enligt vår mening bör deras rätt härutinnan lagfästas.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72 måtte besluta

att i princip antaga det framlagda förslaget till utökad semester,

att det definitiva ikraftträdandet av reformen skall anstå tills riksdagen — i anslutning till beslut om åtgärder för att bereda semester åt mindre företagare inom jordbruk, fiske, handel, hantverk m. m. samt dessas familjemedlemmar — därom förordnar,

att precisera begreppet arbetstagare i semesterlagens mening på så sätt, att skogskörare m. fl., s. k. beroende arbetstagare, i rättsligt avseende likställas med arbetstagarna i övrigt,

samt att i övrigt beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 14 mars 1951.

Anders Pettersson
i Dahl.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

Karl Andersson
i Björkäng.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Holger Adolfsson.

Gunnar Larsson
i Luttra.

Harald Andersson
i Dunker.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Nils G. Hansson
i Skegrie.

Stig F. Hansson
i Önnarp.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

J. Onsjö.